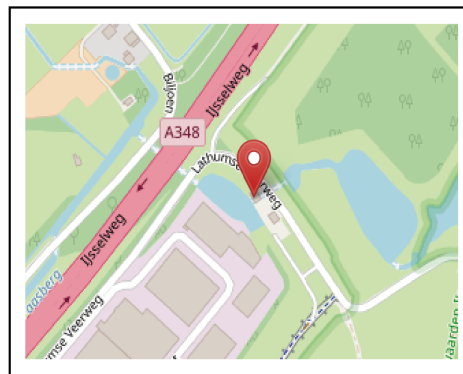

Gemaal, De Volharding
Lathumse Veerweg 2
6883 JJ Velp

Monumentgegevens

Monumentnummer 0000351
Inschrijving register 24 november 2008
Kadastrale aanduiding Velp C 747

Historie en ligging:

Dit voormalige stoomgemaal met de naam De Volharding is in 1875 gebouwd ten zuidwesten van het dorp Velp, tussen de voormalige buitenplaats Overhagen en de IJssel, tegen het gebied dat op oude kaarten nog met de naam 'De Velperwaarden' wordt aangeduid. Het gemaal ligt aan de zuidwestzijde van de Lathumse Veerweg in het dijklichaam en werd vermoedelijk vroeger gebruikt ten behoeve van de zalmkwekerij van Op de Macks. Deze weg voert naar het oude veerhuis bij het voetveer over de IJssel. Op oude historische kaarten rond 1835 is er op de plaats van het gemaal reeds een sluis aanwezig tussen een waterloop met de naam 'Wetering' en een naamloze waterloop die in noordoostelijke richting naar de IJssel voert. Deze waterloop wordt begeleid door dijkjes: Aan de westzijde van de dijk bevindt zich nu een waardevol natuurgebied, waarvan het aanzicht vanaf de dijk wordt bepaald door een dijkstelsel waarin een drietal bakstenen sluisjes zijn opgenomen.

De eerste steen voor het gemaal werd in 1875 gelegd. In de dijkgevel bevindt zich een grote rechthoekige hardstenen gedenkplaat met daarin de tekst "De eerste steen is gelegd door F.C.H. Baron van Tuijl van Serooskerke. Dijkgraaf van het Arnh. en Velp. Broek. October 1875". Links daarvan bevindt zich een steen van hetzelfde formaat met daarop de tekst: "Geëlectriceerd Maart 1928. F.J.W. Baron van Pallandt van Rosendaal. Dijkgraaf v/h Arnhemsche en Velsche Broek". In dit jaar werd het gemaal ook verbouwd en werd de gevels gedeeltelijk gewijzigd. In het interieur is de apparatuur uit 1928 bewaard gebleven en nog steeds in gebruik. Tegenwoordig bevindt de autobaan A48 zich direct ten noorden van het gemaal. Parallel aan deze weg bevindt zich ten zuidwesten van het gemaal een klein bedrijventerrein.

Plattegrond en opbouw:

Het gemaal heeft een rechthoekig grondvlak en twee bouwlagen, waarvan er één in het dijklichaam ligt en ondermeer een opslagruimte bevat. De ingang tot de pompruimte bevindt zich aan de dijkzijde. Het grotendeels in kruisverband gemetselde gemaal heeft een flauw hellend en overstekend zadeldak dat met asfaltpapier is belegd. De gordingen die aan beide korte zijden het overstek dragen zijn decoratief bewerkt. De daknok loopt parallel aan de dijk. Beide dakschilden hebben mastgoten.

Dijkgevel:

De gevel heeft een asymmetrische indeling die opvalt door twee getoogde en gedeeltelijk dichtgezette gevelopeningen. Deze gevelopeningen hebben bovenin een vijf-ruits bovenlicht en worden daarboven afgesloten met een strekse boog. Onder de bovenlichten zijn de muuropeningen dichtgezet en bevatten daar de genoemde gedenkstenen. Tussen beide voormalige muuropeningen bevindt zich de huidige ingang, die met een anderhalf steens strek is afgesloten. Het is mogelijk dat de beide gevelopeningen aan weerszijden van de huidige deur ooit als ingang hebben gediend,

maar het kan ook zo zijn dat ze alleen maar werden gebruikt om de grote centrifugaal-pompen, die zich direct achter deze gevelvelden bevinden, in het gebouw te krijgen. Boven de huidige ingang bevindt zich een grote reliëfsteen met daarop de naam "De Volharding". Uiterst rechts in de gevel bevindt zich een brede 'baksteen-liseen' met een spaarveld over nagenoeg de hele gevelhoogte. Links van de liseen bevindt zich een houten luik. Links van dit luik heeft het metselwerk een duidelijk kleurverschil.

Linker zijgevel:

De linker gevel heeft ter plaatse van de pompruimte twee getoogde ijzeren ramen met een 11-ruits verdeling en een voorzetraam. Onder het raam rechts bevindt zich een rechthoekig luik. Aan de voet van de dijk bevindt zich een getoogd houten deurtje dat toegang geeft tot een kleine opslagruimte met bakstenen troggewelfjes. De gevel onder het vloerniveau van de pompruimte lijkt voorzien te zijn van een met een rollaag afgesloten klamp over de hele breedte. Op vloerniveau bevindt zich een dubbele laag muurankers.

Achtergevel:

De aan het water gesitueerde achtergevel van het gemaal heeft een rommelig karakter en is diverse malen gewijzigd. Rechtsboven in de gevel bevindt zich ter hoogte van de pompruimte een getoogd ijzeren raam met een 11-ruits verdeling. Links daarvan zijn op verschillende hoogten nog twee dichtgezette muuropeningen te onderscheiden waarin zich oorspronkelijk ook ramen bevonden. Onder de raam-openingen bevinden zich twee grote rondboogvormig afgesloten muuropeningen voor de waterinlaat. Links daarvan bevindt zich in een vernieuwd gevelgedeelte een getoogd houten deurtje.

Rechter zijgevel:

Vanaf de dijk is aan deze zijde een modern platform te betreden van waaruit men toegang heeft tot de hoogspanningsruimte van het gemaal. Deze toegang bestaat uit een moderne dubbele deur met daarboven een luchtrooster. Rond deze ingang is het metselwerk in kruisverband ooit vernieuwd. In de geveltop bevindt zich een rond ijzeren raam met een bloemvormig motief. Rechts van de toegang bevindt zich een getoogd ijzeren raam met een 12-ruits verdeling.

Interieur:

De pompruimte heeft een tegelvloer met gele tegels en een vlakke houten zoldering met luchtkokers en een ijzeren H-balk tussen de voor- en de achtergevel. Deze balk heeft een opliggende houten balk met drie geprofileerde verticale houten dwarsstaven. In de ruimte bevinden zich twee naast elkaar geplaatste grote centrifugaalpompen met daarop in rood reliëf de naam van de Gebr. Stork & Co., de plaatsnaam Hengelo en het jaartal 1928. De pompen zijn verbonden met twee aandrijfwielen die het gemaal aandrijven. De schakelkasten, die net als de pompen nog de oorspronkelijke groene kleur hebben, bevinden zich tegen de achterwand. In de ruimte bevinden zich verder nog een viertal hefmechanismen. Tegen de rechtergevel bevindt zich een peilstok die de waterstand aangeeft. Rechts achterin bevindt zich een met een deur afgescheiden kleine kantoorruimte. Deze ruimte bevindt zich naast de huidige hoogspanningsruimte.

Reden van plaatsing:

Het object heeft stedenbouwkundige waarde:

- Dit voormalige stoomgemaal is zeer markant gelegen aan de westzijde de Lathumse Veerweg ten zuidwesten van het dorp Velp, tussen de voormalige buitenplaats Overhagen en de IJssel en tegen het gebied dat op oude kaarten nog met de naam 'De Velperwaarden' wordt aangeduid. Het in het dijklichaam gesitueerde gemaal karakteriseert met de aan de

oostzijde van de weg opgeworpen dijken en de drie kleine bakstenen sluisjes nog in hoge mate dit landschap aan de westzijde van de IJssel. Het geheel heeft een belangrijke landschappelijke waarde. In de loop der tijd is het gebied uitgegroeid tot een belangrijk natuurgebied waar naast belangrijke en zeldzame begroeiing zelfs de IJsvogel nog voorkomt.

Het object heeft architectuurhistorische waarde:

- Het gemaal in het dijklichaam van de Lathumse Veerweg is markant gesitueerd en typologisch van belang als voorbeeld van een stoomgemaal dat in 1875 werd duidelijk af te lezen, waarbij de beide gedenksteden de overgang tussen de stoom-lokaalhistorische waarde.

Voldoet aan de basisnormen a en b alsmede aan de meerwaarden 16,1d,2b,2d,3b. Op grond van bovenstaande voldoet het pand aan artikel 1, sub a, b en c van de gemeentelijke monumentenverordening.

Voor en linkerzijgevel – 2017. Foto: Wim Smallegange / fotoclub Veluwezoom © CC BY-NC-ND